

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

A. GERGELY András

Hervasztó Guinea? Tükröt tartva a fehér ember gögje elé. Diallo Julianna
Virrasztó éden c. kötetéről

Eredeti közlés/Original publication:

No. 000.000.628

2010 Diallo Julianna *Virrasztó éden* kötetéről, *Afrika Tanulmányok*, 4. évf., 3. szám, 66–68. old. (más közlés: 2010, Hervasztó Guinea? Diallo Julianna *Virrasztó éden* kötetéről, www.antroport.hu, 5, 2, 1–3. old.)

(Más kiadás: 2010, Hervasztó Guinea?: Diallo Julianna *Virrasztó éden* kötetéről, antroport.hu, 5, 2, pp. 1–3.)

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.628

Dátum/Date: 2013. január/January

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

A. Gergely András: Édeni Guinea hervasztóan?, *AHU MATT*, 2012, **pp. 1–7. old.**,

No. 000.000.628, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Országos nagy könyvtárak

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, magyar szerző első afrikai témájú regényének ismertetése, Diallo Julianna, afrikai férjével Guineában megtelepülő asszony adaptálódásának története, a regény ábrázolásmódjának szociálpszichológiai értékei

Hungarian African research, review article to a Hungarian Author's first novel in African topics, history of the adaptation of Julianna Diallo, a Hungarian woman settling in Guinea with her African husband, socio-psychological values of the mode-representation in the novel

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

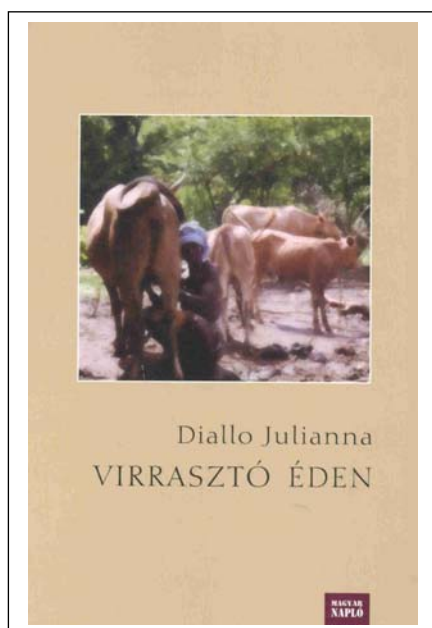
* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy le-töltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikaisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

HERVASZTÓ GUINEA?

Tükröt tartva a fehér ember gögje elé – Diallo Julianna kötetéről*

A. Gergely András

Regény, önéletrajzi elemekből, kronologikus szerkezetben, helyenként szentimentális-egzotikusan, másutt hamisnak tetsző racionalitásokkal. Megtűzdelve két-három nyelv Guineában, Conakryban és egy fulbe-landouma tanjai mikrokulturális környezetben használatos kifejezéstárának elemeivel, egy fővárosi értelmiségi racionalitás és egy „édeni” természeti nép majdnem-animisztikus világkép életvitel-értékű attribútumaival.

A kötet (*Magyar Napló*, 2010) tisztított kakaóvaj-színével és a címlapján viruló, tehenek közt fejni látszó hölgy színes amatőr-fotójával nemigen számíthat az afrikanisták lázas érdeklődésére, vagy akár a „magyarnaplós” olvasóközönség vásárlókedvére. S a hátsó borítóra szerkesztett szöveg(-idézet

* Diallo Julianna: *Virrasztó éden*, 2010, Budapest, Magyar Napló, 268 oldal, 1890.-Ft

a könyvből), az első fülön szereplő „A könyv emléket állít az afrikai falusi asszonynak...” ajánlás, továbbá a hátsó fülön látható szerzői portré a berettyóújfalusi szerzőről, aki szociálpszichológiából doktorált és Conakryban él, talán még kevesebbek számára hevítő.

Tematikus számunk kedvéért az éppen csak imént megjelent kötetnek nekiesve mintegy a kötet harmadáig úgy véltem, nem lenne érdemes ismeretöt komponálni róla. Szituatív indítással (szökén fehér európai családanya, afrikai cselédekkel körülvéve, éppen autóval indul az ismeretlen vidéki rokonsághoz tiszteletét tenni), majd az első személyű interpretáció érzékeny követésével már-már ott tartottam, ha írnék is róla, riasztóan befeketítő kritikával kellene tennem. De érdemes-e? Az első fejezettől az utolsóig – szinte az utolsó lapokig – megannyi olyan „európaias” megjegyzése-észrevétele van a párizsi értelmiségi szubkultúrából afrikai vállalkozói gazdagságba „csöppent” szerzőnek, amelyek nemhogy a szociálpszichológus érzékenységet, de az átlag francia libusok Afrika-képét is sötéten felülmúlják. A magánakvalóan megmakrancolódott természetű, afrikai férjétől éppen a regénybeli jelen pillanataiban (két hónapnyi időszakban) válni vagy elköltözni készülő főhős olyan példázatos értetlenségről tesz tanúbizonyságot szinte minden elmondott szavával, hogy azt tanítani lenne érdemes. Összevész férjével a piacon vásárolt maszkok, festmények kiakasztásának értelméről. Folytonosan tüzel a lenyúló-lehúzó-lejmoló afrikai rokonság állandó járkálása ellen. Fölháborodik tíz évnyi Afrikában élés dacára az útviszonyok, a természetnek kiszolgáltatottság, a szemét, a munkátlanság és világnézeti hanyatlás ellen. S akár egy tanyasi ebéd, akár egy kézfogás vagy patakparti fürdőzés kapcsán csakis az jut eszébe, meg fog-e halni, betegedni a kényszerű helyzetben, vagy inkább a legóvatosabban vigyáz minden hatás benyomulására, kis életkéje legkisebb változására, ápolt kertjének legapróbb rongálódására, gyermekének állandó fenyegetettségére...

Nem olvasott – sem Párizsban, sem előtte, sem guineai éveik közben – népelet-leírást, antropológiai tanulmányt, néprajzi cikket, afrikai regényt sem? Nem beszélte meg tíz év alatt sem férjével (nemhogy előtte, párizsi diákevek és utazásra készülő szerelmes párkapcsolat szakaszaiban sem), milyen is lesz-lehet a guineai lét, mit kezd majd ott az európai értékeivel, s hogyan reflektál majd erre a helyi világ? Nem hallott semmit a griot-családok sokszáz éves zenei hagyományairól, csak megtetszett neki a sokhúrú cora, mint hangszer, mint csecsebecse – s még azon is jócskán felháborodik, hogy mindez férjét miért tölti el sajnálattal és lekezeléssel vegyes dühvel?

Az afrikai nők, a legalább a laza megjelenítés szintjén jelzett élő emberek mikroportréja szinte a kötet feléig abszolút érzékelhetetlen. Aki ezt a mo-

mentumot keresi, itt már alighanem lerakja a regényt. Merthogy regény ez, helyenként álmodozós-naiv közhelyekkel, háziasszonyos narratívákkal, öntelt szlogenekkel és rácsudálkozó lev lapszövegekkel. A mélyebb vagy jelentésgazdagabb európai irodalmi hagyománytól, grammatikai finomságtól, franciás esszéizmustól oly távoli ez a szöveg, hogy részletenként bármely szórakoztató női magazin leközlhetné. Átlapozható lenne, éppen annyi, amennyi rokonszenvet a vonatúton vagy az orvosi rendelőben várakozási türelmetlenség közben egy cikkecske megérdemel...

Nem könnyedén érzékelhető az a dramaturgia, amely (ha nem is minden impozáns megoldás alkalmazásával, amit a szöveg vagy a témakör kínálhatna) egy sötét éji viharban fogant áthangelődéssel, a kívülálló idegen és utálatos rokon lassú megnyílásával beljebb segít bennünket a történetek lassú folyamatrendjébe, de ezzel együtt a tanyai életmód bemutatására fókuszálva érzékeny portréformálássá is válik. Még sokáig, szinte a kötet kétharmadáig nem nyerünk teljes(ebb) arcképet a fiatal nőkről, megvénült családanyákról, „eladó” kamaszlányokról, munkának és gyerekszülésnek teljességgel alárendelt „szánalmas” sorsukról, de valamiképpen a főszereplő optikáján át lassan megnevezésre érdemesnek látjuk a létmód és világkép, emberi szerepek és értékek, normák és törvények teljesebb körét. A fő kontrasztot a civilizatorikus értékek (palota, ápolt fű, garázs és autó, jól jövedelmező állás, kertész és konyhalány, felső-középosztályi nexusok, teljesítmény-orientált életvitel) és a természeti sodrásoknak (áradás, aszály, éhezés, betegség, vihar, fogantatás, halál) kitett, favágás és rizshántolás, nemzés és éhségoszlató táplálkozás, gyógyíthatatlan bajok és babonás érzületek közötti látványos feszültség adja. A főszereplő elsőszemélyű impressziója a sikerről, az emberi élet lehetséges céljairól és normáiról tökéletes ellentétben van a tanyai sötétben, természeti intimitásban és kiszolgáltatottságban vergődés reménytelenségeivel (avagy a természetesnél is természetesebb állapotaival).

Ez a tónuskülönbség egészen az utolsó oldalig elkíséri az olvasót – de valamiképpen a vallomásos szingli-szerep és a zordan tradicionális fulbe családrendszer alapján álló, territoriális közeg szinte magától teremti a kontraszt értékkülönbségeit. A szerző nem deklarálni értékeket, csak fölfedez. Nem követel meg viselkedésmódokat – csak ráébred racionalitásokra. Nem akar „belesüppedni” a fekete földrész legszegényebb országainak egyikében a falusi vagy törzsi életvitel nyomorába, sarába és perzselő napsütésébe, De az immár tónus- (vagy stílus-) értékű, ahogyan az euro-amerikai fogyasztási és életviteli szabványokat követő „fehér Lady” a kényszerűségek okán meghosszabbodott vidéki vizit közben rálel a másság és a másminőségűség értékeire. Lassan ugyan, közel két hónap alatt gyűjti be a riadt menekülés és eu-

rópai visszavágyódás végletes programja ellen szóló élményeket, érveket, benyomásokat. Együtt érzünk vele immár (majdnem), csak hogy inkább sajnáljuk szenvedéseit... nem tudott adaptálódni, avagy másként alkalmazkodott ahhoz, ami Afrika java részén mindennapinak számít. El kell, hogy higgyük végül is irtózásának perszonális motivációt, és szinte szurkolunk is neki, hogy időben menekülhessen el ebből a sosem vágyott nyomorból, soha el nem képzelt kiszolgáltatottságból, a belenyugvás és önmegadás asszony-sorsokba vagy férfi-szerepekbe kódolt sűrű világából.

Fölmerül ugyan bennünk, miért nem látott soha egy alföldi magyar tanyát, vagy szentpétervári diák korában miért nem olvasott az orosz paraszti létformáról egyetlen újságcikket sem, esetleg pesti–párizsi életmódjába miért nem fért bele egy szociálpolitikai forrástanulmány, akár francia vidéki vagy külvárosi etno-kultúrákban tapasztalható élményanyag, de ezek nem tűnnek föltehető kérdésnek.

Mindenesetre örvendünk a könyv végén, amidőn szinte szándékosan kelleltetett és mindenki számára meglepetés-értékű döntésre jut: megírja regényét erről a guineai világról, ahelyett, hogy visszamenekülne az európai „civilizációba”...

A folyamatregény, avagy inkább én-regény finom dramaturgiai fordulata aligha titkolható érzelmi azonosulással tölti el az olvasót. Nem deklarálja, sehol sem érzékelteti külön a szerző, de mégis csak jelen van ebben a műben az afrikai regények eseménytelensége, „történés-nélkülisége”, ha úgy tetszik: tempója. Ráérősen, a megrekedtség és kilátástalanság lassú beengedésével komponálja a szituációkat és reflexiókat. Ha lehetetlen is talán, szinte „afrikai irodalmat” formál. Kevesebb jelképpel, szinte minden rejtett és évszázadosan érthetetlennek megmaradt szimbolikák nélkül, de a belátó, a résztvevő, a megfigyelő, az értelmezni próbáló (és képes) európai fejével vezeti elénk a rövid sztorit. Ugyanakkor tanúi lehetünk szemléletformálódásának, drámai „bekattanásainak” is, melyek az utolsó pillanatban szinte visszafelé „feszítik” ki a dramaturgia stabil pontjait, s teszik átláthatóvá a perszonális szféra mélységi tartalomváltozásait. Ettől a modorosnak induló, távolságtartóan folytatódó és involváltan befejeződő regény hitelesül vissza életrajzívá, önkritikussá, az értéknormák változásának komplexumát érzékenyen ábrázolóvá. Röviden: egy jó kortárs regénnyé.

Az asszonysorsok és a női portrék nem kiemelt fejezeteket formálnak, hanem a „természeti nép” hordaszintű életvitelének markáns vonásává válva a gesztusok, adaptációs stratégiák, érületi bizonyosságok és pszichologikusan érvényes „normák” (vagy normalitások) tónusává válnak. Szerethető, irigyelhető, a modernitás zúzos hitványságával szembeállított természetesség

lenyomataivá, ezáltal problematikussá és irigylésre nem méltóvá, de roppant mód becsülhetővé. Nem „női regény” ez, noha nő írta és nőkről (meg persze pasikról, gyerekekről, életmódokról, természeti tüneményekről, emberi gazságokról és szakrális titkokról is), s nem „Afrika-regény” a szó szűk tematikus értelmében. De bizonyos értelemben több azoknál, több a lapidárisan besorolható „forrásirodalom” egyetlen egységénél. Pont mert személyes, pont mert hiteles, pontosan azért, mert nem akarja eldönteni, hogy szeretnivaló-e mindez, vagy csak tudomásul vehető... S kínálja mindezt franciáknak is, magyaroknak is, Afrikáról tanulni vagy hitelesebbet tudni törekvőknek is, az emberlét pszichés tartományaiban tett kirándulás élvezőinek is.

Tudomásul vesszük hát, hogy az első regényével jelentkező szerző a maga Afrikáját, a maga európaias Afrika-képét építgette évtizedig – de tényleges Afrika-ismeret nélkül. S ha hihetünk e kép élménysodrású megváltozásának, esélyt kapunk arra, hogy a hervasztó használhatatlanságúnak ábrázolt Guinea a következő műben már a virrasztó szerző kevésbé „édeni”, de annál elvitathatatlanabban hiteles arcával jelenik majd meg. Nem e mostani regény ellenében, hanem folytatásaként. Mert most már talán többeknek fontos lesz, amit Diallo Julianna átél és elbeszél a minálunk jócskán ismeretlen Guineáról...